

Σάββας Στρούμπος

"Οι κοινωνίες μας κυβερνώνται από φασίζουσες
καρικατούρες αδίστακτων ολιγαρχών"

Ηλέκτρα Ζαργάνη

19/12/2014

Ο Γκέοργκ Μπύχνερ το 1836 ξεκίνησε να γράφει το «**Βούτσεκ**», ένα έργο-τραύμα, μία κραυγή αγωνίας ενός ήρωα που ζει επιτηρούμενος ως πειραματόζωο σε στρατόπεδο συγκέντρωσης και κινείται σε μία πτωτική πορεία χωρίς επιστροφή. Ο συγγραφέας πέθανε προτού προλάβει να το ολοκληρώσει. Το έργο αυτό, με τις μικρές αποσπασματικές του σκηνές, και την αινιγματική τους ακολουθία, έμελλε να επηρεάσει όσο λίγα το θεατρικό τοπίο του 20ού αιώνα. Για δεύτερη χρονιά, η **Ομάδα Σημείο Μηδέν στο Νέο Χώρο του Θεάτρου Άττις**, αναλαμβάνει να αναμετρηθεί με ένα δύσκολο και αποσπασματικό κείμενο που πραγματεύεται την περιπέτεια της ανθρώπινης ψυχής σε ένα αυταρχικό πλαίσιο επιτήρησης και ελέγχου. Ένα έργο που διασπά το θρησκευτικό, στρατιωτικό, οικογενειακό και επιστημονικό οικοδόμημα της εποχής του και θέτει στο επίκεντρο το παραλήρημα ενός εφιάλτη, την εισβολή της εξουσίας στο μυαλό και το σώμα του ανθρώπου, τον κατακερματισμό των κοινωνικών σχέσεων και τη διάλυση των δεσμών με την υπαρκτή πραγματικότητα. Ο σκηνοθέτης της παράστασης, **Σάββας Στρούμπος**, μίλησε στο koutipandoras.gr για την εγγραφή της εξουσίας στην ανθρώπινη συνείδηση, την έννοια της Απο-ανθρωποποίησης, την κοινωνία έκτακτης ανάγκης...

Πόσο δύσκολο ήταν να αποδώσετε πάνω στη σκηνή ένα κείμενο με αποσπασματική ροή;

Ήταν μια δύσκολη διαδικασία, αλλά και πολύ γοητευτική. Αντιμετωπίσαμε την αποσπασματική ροή του κειμένου ως τον ρυθμό των κατακερματισμένων παραστάσεων του μυαλού ενός παραληρηματικού παρία, ονόματι Βούτσεκ. Τα πρόσωπα και οι σχέσεις που συνάπτουν, φέρουν την αλλοίωση του παραληρήματος. Είναι ιδωμένα υπό αυτό το πρίσμα και αντανακλούν την έντασή του.

Γιατί η βία του Βούτσεκ δεν στρέφεται ενάντια στους πραγματικούς καταπιεστές του;

Ο Βούτσεκ ζει σ' ένα στρατόπεδο συγκέντρωσης που διαθέτει δικούς του κανόνες και ήθη, δική του αντίληψη για την ανθρώπινη ζωή και τον θάνατο. Η εξουσία εισδύει χωρίς έλεος στο μυαλό και το σώμα του. Έχει λόγο στο πού, πώς, πόσο και πότε τρώει, στο πού και πότε κάνει τις ανάγκες του, στο τι, πώς και πότε σκέφτεται. Αυτός ο παραληρηματικός παρίας είναι το πρώτο παράδειγμα άσκησης της λεγόμενης βιοεξουσίας. Είναι το πειραματόζωο του στρατοπέδου. Πάνω του ασκούνται ανθρωποπειράματα κοντινά σε αυτά των Ναζί στα σύγχρονα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Ο Βούτσεκ ενδοβάλλει την εξουσία. Συμπεριφέρεται, δρα και σκέφτεται όπως πρέπει... ώστε να μετατραπεί σε ένα ακίνδυνο άθυρμα, που ταυτίζεται με τους βασανιστές του, ενώ έχει απόλυτη επίγνωση της κατάστασής του.

Στην παράσταση υπάρχει έντονη σωματική δραστηριότητα. Πώς δουλέψατε πάνω σε αυτό το κομμάτι;

Οι παραστάσεις μας είναι αποτέλεσμα πολύμηνης και έντονης ψυχοσωματικής έρευνας. Υπάρχει μια αναμέτρηση με τα υλικά του κειμένου. Το ζητούμενο δεν είναι λογοτεχνικό. Το πρόβλημα δεν είναι να υπηρετήσουμε τον συγγραφέα. Τα υλικά ενός κειμένου είναι το όχημα να μελετήσουμε με τη φωνή, το σώμα και τον εσωτερικό μας κόσμο, διαστάσεις της ανθρώπινης ύπαρξης που η καθημερινότητα τις απωθεί. Δεν είναι τυχαίο που συχνά ασχολούμαστε με το θέμα της τρέλας. Είναι βασικό συστατικό της ανθρώπινης τραγωδίας όλων των εποχών. Οι αρχαίοι τραγικοί το έθεσαν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Θεωρείτε ότι ζούμε σε μία κοινωνία επιτήρησης;

Θεωρώ ότι ζούμε σε κοινωνίες που μισούν το ανθρώπινο στον άνθρωπο. Σε κοινωνίες που κυβερνώνται από φασίζουσες καρικατούρες άθλιων και αδίστακτων ολιγαρχών. Το στρατόπεδο συγκέντρωσης που ζει ο Βούτσεκ είναι ο κόσμος ολόκληρος. Επιτήρηση και καταστολή, εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, διαρκής κατάσταση έκτακτης ανάγκης, είναι κομμάτια ενός οδυνηρού παζλ. Το θέμα είναι να σπάσουμε τα κομμάτια, να μην αφήσουμε το παζλ να ολοκληρωθεί, κι αυτό πλέον είναι επιτακτική ανάγκη.

Πόσο πιστεύετε ότι έχουμε καταφέρει να συναντηθούμε αυτή την εποχή μεταξύ μας με δεσμούς αλληλεγγύης;

Προσωπικά, δεν είμαι ούτε αισιόδοξος, ούτε απαισιόδοξος. Η αισιοδοξία θολώνει την κριτική στάση και η απαισιοδοξία αναστέλλει τη δράση. Με την έννοια αυτή, ναι, πιστεύω ότι υπάρχουν σοβαρά παραδείγματα αλληλεγγύης σε πολλά επίπεδα, χωρίς, όμως, να έχουν αποτελέσει ακόμα ισχυρό παράδειγμα ενός νέου τρόπου ζωής. Ο ατομισμός είναι ένα καρκίνωμα που εξακολουθεί να βρίσκεται γύρω μας και μέσα μας, ίσως, μάλιστα με την κρίση να οξύνεται λόγω φόβου. Απ' την άλλη, η αλληλεγγύη είναι ίσως ο μόνος τρόπος να αντιληφθούμε τη ζωή μας εκτός της μέγγενης των οικονομικών μεγεθών, στα οποία έχουμε όλοι εξειδικευθεί τα τελευταία χρόνια. Η ανθρώπινη θέληση μπορεί να είναι πιο δυνατή απ' τη δικτατορία των αγορών.

Πώς εγγράφεται η εξουσία στη συνείδηση του ανθρώπου;

Πρώτα έμμεσα, με την προπαγάνδα των ΜΜΕ και τις διαφημίσεις, αλλά πολύ περισσότερο με τρόπο που είναι διαρθρωμένες η σύγχρονη οικογένεια και η εκπαίδευση: στα παιδιά επιβάλλεται, με χιλιάδες τρόπους και από πολύ μικρή ηλικία, ένας συγκεκριμένος τρόπος ζωής και σκέψης, ακόμα και μια συγκεκριμένη αντίληψη της ιστορίας. Οι νέοι άνθρωποι ασφυκτιούν, εξόριστοι απ' τον ίδιο τους τον εαυτό, ψάχνουν απεγνωσμένα μια διέξοδο: Τα ναρκωτικά, η κατάθλιψη, το ίντερνετ ή... η εξέγερση; Θεωρώ πως, μεταξύ άλλων, αυτό ήταν το μήνυμα της εξέγερση των μαθητών του Δεκέμβρη του '08... Δεύτερον άμεσα, με την ανεργία, την περιθωριοποίηση, την βίαιη καταστολή, τα βασανιστήρια και την επιτήρηση. Κι αυτά με κανέναν τρόπο δεν έχουν εξαλειφθεί στις μέρες μας.

Απο-ανθρωποποίηση. Πώς προσεγγίζετε αυτή την έννοια στο τώρα και στο τότε; Υπάρχει συνδεδετικός κρίκος;

Οι Ναζί αποκαλούσαν τους έγκλειστους στα στρατόπεδα συγκέντρωσης «υπάνθρωπους», πλάσματα, δηλαδή, χωρίς συναισθήματα, χωρίς σκέψη και βούληση, χωρίς το θάρρος ν' αναλάβουν δράση εναντίον τους. Οι «υπάνθρωποι» μπορούσαν μόνο να εξοντωθούν στα κρεματόρια. Στις κοινωνίες όλων των εποχών υπάρχουν πληθυσμοί ολόκληροι που θεωρούνται «υπάνθρωποι». Η ιδέα της απο-ανθρωποποίησης διαπερνά τη δουλειά μας, χωρίς να στεκόμαστε επικαιρικά σε μία εποχή. Ο Βούτσεκ και η Μαρία είναι δύο υπάνθρωποι, αλλά και τα παραληρηματικά

ανδρείκελα της Σωφρονιστικής Αποικίας, που ο Κάφκα τ' αφήνει χωρίς χρονικό και χωρικό προσδιορισμό, είναι επίσης στην ίδια κατάσταση.

Ποια είναι τα σχέδια σας για το επόμενο διάστημα;

Ο «Βούτσεκ» του Γκέοργκ Μπύχνερ, που παρουσιάζεται αυτή την περίοδο στον Νέο Χώρο του Θεάτρου Άτις, «Η Σωφρονιστική Αποικία» του Φραντς Κάφκα, που παρουσιάσαμε το περασμένο καλοκαίρι στο φεστιβάλ Αθηνών και το «Εμείς» του Γεβγκιένι Ζαμιάτιν, πάνω στο οποίο δουλεύουμε, αποτελούν μια τριλογία με κοινή της θεματική την Αποανθρωποποίηση.

Πείτε μας τρία αγαπημένα σας λογοτεχνικά βιβλία.

«Οι Δαιμονισμένοι», του Φιόντορ Ντοστογιέφσκι, «Ο Πύργος» του Φραντς Κάφκα και «Η Αναφορά στον Γκρέκο» του Νίκου Καζαντζάκη.

Ποια φράση από το Βούτσεκ θα μείνει για πάντα χαραγμένη στο μυαλό σας;

«Προς τι ο άνθρωπος; Προς τι ο άνθρωπος;»